Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία
03 / 23

19 Οκτωβρίου 2023

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Επισκόπηση Τριμηνιαίας

Αύξηση αβεβαιοτήτων και προκλήσεων στο εξωτερικό περιβάλλον

- Ενίσχυση **γεωπολιτικών εντάσεων**: ανάφλεξη στη Μέση Ανατολή, συντήρηση του πολέμου στην Ουκρανία, αναζήτηση ευρύτερης κατεύθυνσης παγκόσμιας ισορροπίας
- **Αυξημένη αβεβαιότητα** και **κόστος** στο παγκόσμιο εμπόριο και αγορές ενέργειας
- Πιέσεις στις **Ευρωπαϊκές οικονομίες**, προκλήσεις για τη σχετική ανταγωνιστικότητά τους
- Επιμονή **πληθωρισμού**, διατήρηση **υψηλών κεντρικών επιτοκίων** στο ορατό μέλλον, έλλειμμα στις **παρεμβάσεις στην πλευρά της προσφοράς**

Ελληνική οικονομία: θετική πορεία, με κινδύνους

- **Δυναμική μεγέθυνσης** ισχυρότερη από τους Ευρωπαϊκούς μέσους όρους
- **Ενίσχυση της διεθνούς εμπιστοσύνης** με ανάκτηση της «επενδυτικής βαθμίδας» του δημοσίου, μετά από 13 έτη
- **Προκλήσεις βραχυχρόνια** από το Ευρωπαϊκό περιβάλλον για εξαγωγές και επενδύσεις
- Η ελληνική οικονομία κινείται από χαμηλότερη βάση (ως προς επενδύσεις, εργασία, εισοδήματα) και αντιμετωπίζει υψηλότερες **προκλήσεις μελλοντικά**, ιδίως ως προς το δημόσιο χρέος και το δημογραφικό
- Ανάγκη υποστήριξης ταχύτερης **αλλαγής παραγωγικού υποδείγματος**

Διεθνές περιβάλλον: σταθερή μεγέθυνση το β’ τρίμηνο, επιδείνωση κλίματος το γ’ τρίμηνο του 2023

- **Σταθεροποίηση της παγκόσμιας ανάπτυξης το β’ τρίμηνο** με χαμηλό ρυθμό, υπό την επίδραση του **υψηλού πληθωρισμού** και της **νομισματικής σύσφιξης**.
  - Ετήσια ανάπτυξη 0,5% σε Ευρωζώνη (από 1,1% το προηγούμενο τρίμηνο), 2,4% στις ΗΠΑ (από 1,7%), 6,3% στην Κίνα (από 4,5%), 1,6% (από 1,6%) στις χώρες ΟΟΣΑ.
- Ο **πληθωρισμός** στις χώρες του ΟΟΣΑ υποχωρεί σταδιακά φτάνοντας στο 6,4% τον Σεπτέμβριο παραμένοντας ωστόσο σε υψηλά επίπεδα (στο 6,8% ο δομικός)
  - Οι κεντρικές τράπεζες αυξάνουν συστηματικά τα επιτόκια, η ΕΚΤ έχει προβεί σε 10 διαδοχικές αυξήσεις από τον Ιούλιο του 2022 έως τον περασμένο Σεπτέμβριο, σωρευτικά κατά 450 μ.β..
- Οι **διεθνείς αγορές και το οικονομικό κλίμα** καταγράφουν επιδείνωση μετά το καλοκαίρι
  - Νέα εστία **ανάφλεξης στη Μέση Ανατολή**, **αβεβαιότητα** για τη διάρκεια του **πολέμου στην Ουκρανία**.
  - Έπειτα από διόρθωση το πρώτο εξάμηνο, οι **διεθνείς τιμές ενέργειας** αυξάνονται το δεύτερο εξάμηνο.
- Οι **διεθνείς οργανισμοί** προβλέπουν…
  - ΟΟΣΑ: Παγκόσμια ανάπτυξη 3,0% το 2023, 2,7% το 2024.
  - ΕΚΤ: Ασθενέστερη ανάπτυξη στην Ευρωζώνη, +0,7% (από 0,9%) το 2023, +1,0% (από 1,5%) το 2024. Ισχυρή πληθωριστική πίεση 5,6% (από 5,4%) το 2023 και 3,2% (από 3,0%) το 2024.

Διεθνές περιβάλλον: άμεσες προκλήσεις

Προκλήσεις παγκοσμίως

- Αβεβαιότητα ως προς την εξέλιξη της κρίσης στη Μέση Ανατολή και την ένταση και διάρκεια των επιπτώσεων του πολέμου στην Ουκρανία
- Αναχαίτιση πληθωριστικών πιέσεων χωρίς την πρόκληση ύφεσης
  - Ανάγκη για συντονισμό νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής με στόχο την ισορροπία μεταξύ σταθερότητας τιμών και στοχευμένων μέτρων στήριξης
  - Σφιχτότερη νομισματική πολιτική (FED, ΕΚΤ) ➔ ορατή η αρνητική επίδραση στη ζήτηση ➔ διάρκεια διατήρησης υψηλών επιτοκίων ➔ χρηματοπιστωτική σταθερότητα
- Υψηλό δημόσιο χρέος, περιορισμένος δημοσιονομικός χώρος στις ανεπτυγμένες οικονομίες

Προκλήσεις στην Ευρώπη

- Επίμονος δομικός πληθωρισμός
- Επιδράσεις από σύσφιξη νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ και από άνοδο στο κόστος δανεισμού
- Εκκρεμής αναθεώρηση των δημοσιονομικών κανόνων
- Αποτελεσματική αξιοποίηση Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
- Διαφοροποίηση πηγών ενέργειας και ενεργειακή ασφάλεια μεσοπρόθεσμα
- Δυσμενείς δημογραφικές τάσεις

Ελλάδα β’ τρίμηνο 2023: Ενίσχυση της εγχώριας ανάκαμψης

Πραγματικό ΑΕΠ β΄τρίμηνο 2023: +2,7% y/y

Ενίσχυση της ανάπτυξης, (από +2,0% y/y στο α’ τρίμηνο), με ώθηση από ιδιωτική κατανάλωση και πάγιες επενδύσεις

- Ανθεκτική κατανάλωση (ιδιωτική +3,2% y/y, δημόσια -1,4% y/y)
- Οριακή αύξηση επενδύσεων λόγω μείωσης αποθεμάτων (+0,2 %y/y, επενδύσεις παγίων +7,9% y/y)
- Σημαντική κάμψη εξαγωγών (αγαθών -1,8%y/y, υπηρεσιών +1,3% y/y)
- Μικρότερη επιβράδυνση εισαγωγών (αγαθών -1,2%y/y, υπηρεσιών +6,1% y/y)
- Διαχρονικά υψηλή εξωστρέφεια (82% του ΑΕΠ)

Εποχικά διορθωμένο ΑΕΠ

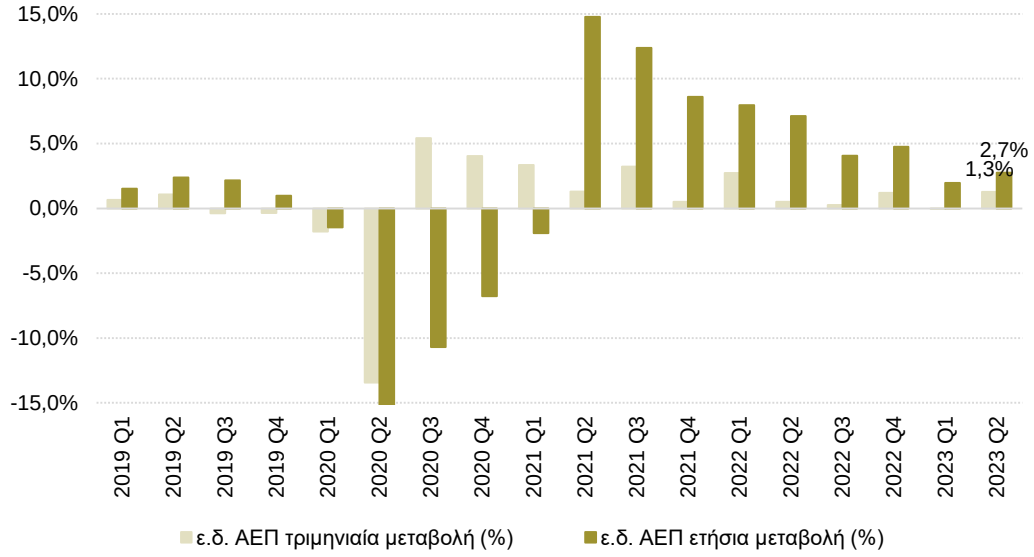

Ετήσια % μεταβολή για ε.δ. ΑΕΠ, συνεισφορά σε π.μ. ανά συνιστώσα

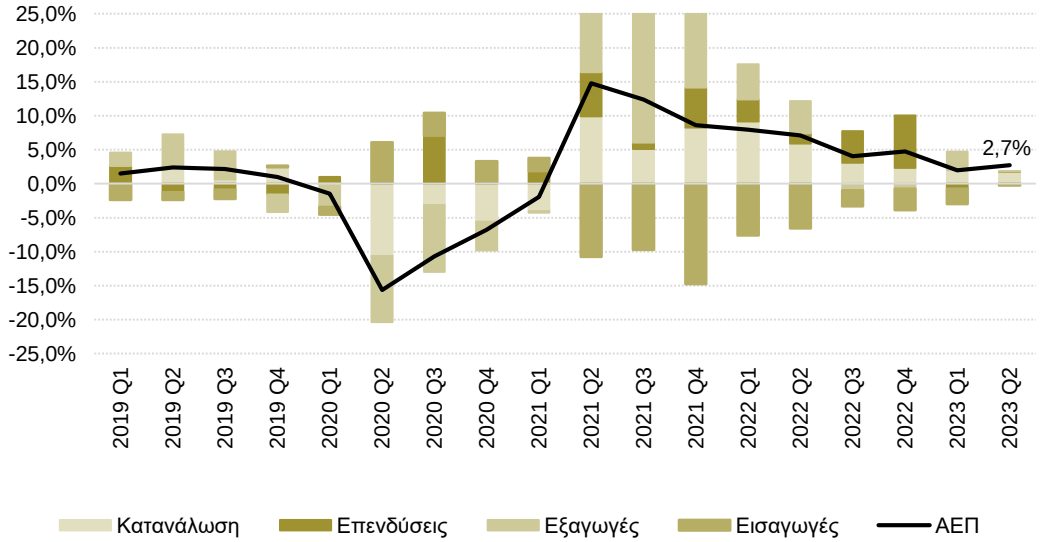

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υποχώρηση του πληθωρισμού το α΄οκτάμηνο του 2023 στο 3,8%, από 9,9% πέρυσι: εξασθένιση των τιμών στα ενεργειακά αγαθά, παραμένει η υψηλή πίεση στα τρόφιμα

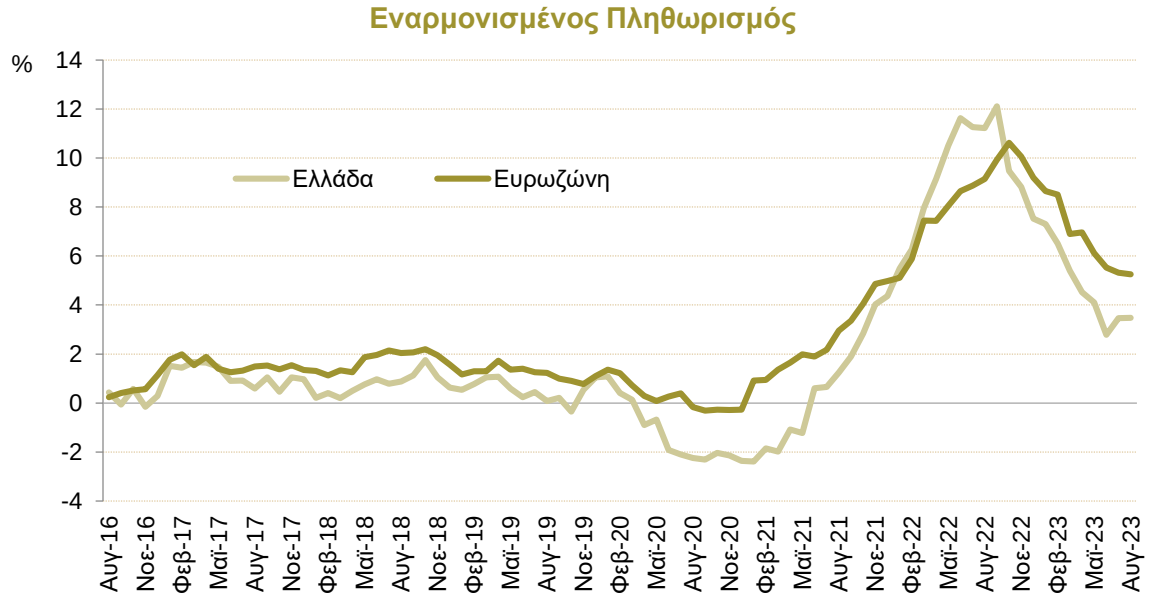

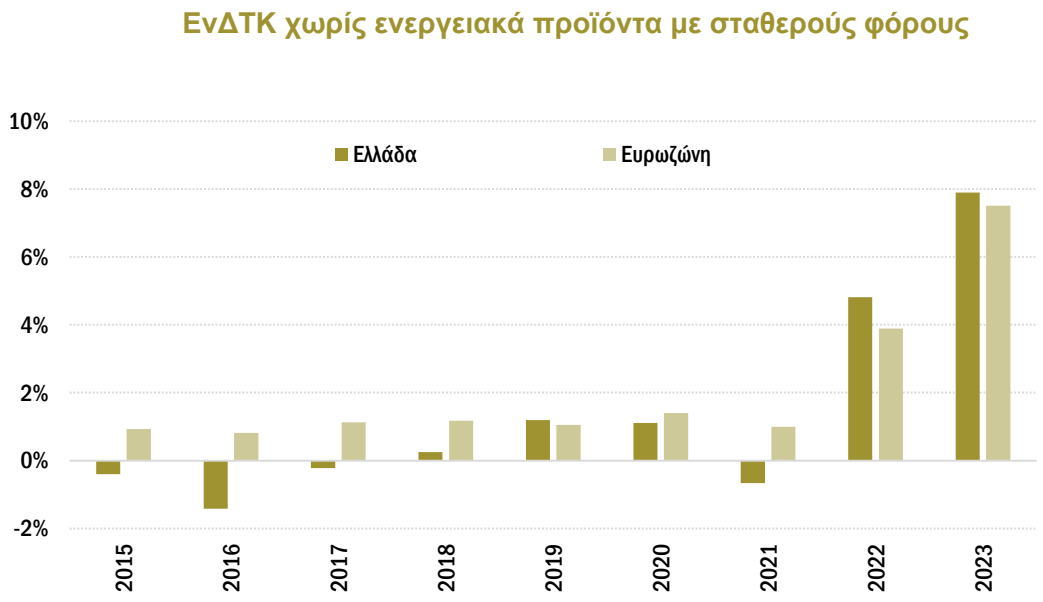

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Ευρωζώνη: Αποκλιμάκωση πληθωρισμού το α΄ οκτάμηνο του 2023, 6,7% από 7,6% ένα έτος πριν.

Ελλάδα: **Άνοδος του εγχώριου Δείκτη Τιμών 2,7% τον Αύγουστο** από 2,5% τον Ιούλιο.

- Για το α΄οκτάμηνο του 2023: Ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ +4,7%, έναντι 9,2% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022, αποκλειστικά από την αυξητική επίδραση μη ενεργειακών αγαθών (7,4%). Αρνητική η επίδραση των ενεργειακών αγαθών (-2,7%), ενώ μηδενική ήταν η επίδραση από έμμεσους φόρους.
- **Για τον Σεπτέμβριο** ο ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ αναμένεται να διαμορφωθεί στο 2,4% από 12,1% ένα έτος πριν.

Δείκτης Τιμών Παραγωγού (Ιαν. – Αυγ. 2023): **Υποχώρηση 6,4%**, λόγω των ενεργειακών αγαθών, έναντι ανόδου 39,8% ένα έτος πριν.

Οριακή βελτίωση οικονομικού κλίματος το γ’ τρίμηνο του 2023, αισθητά υψηλότερα από πέρυσι

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

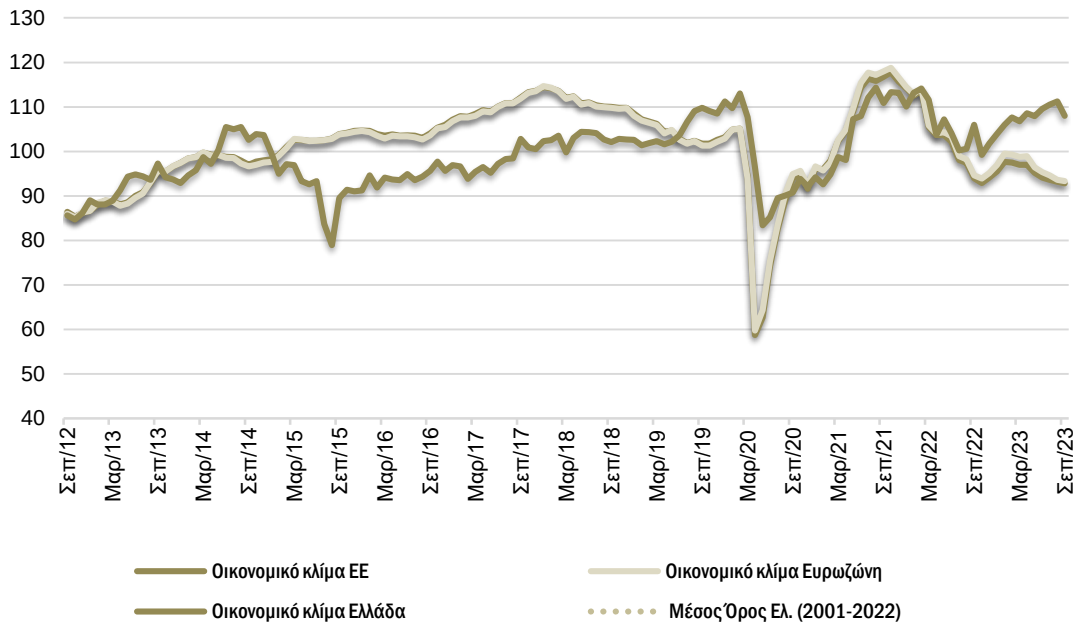

Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης

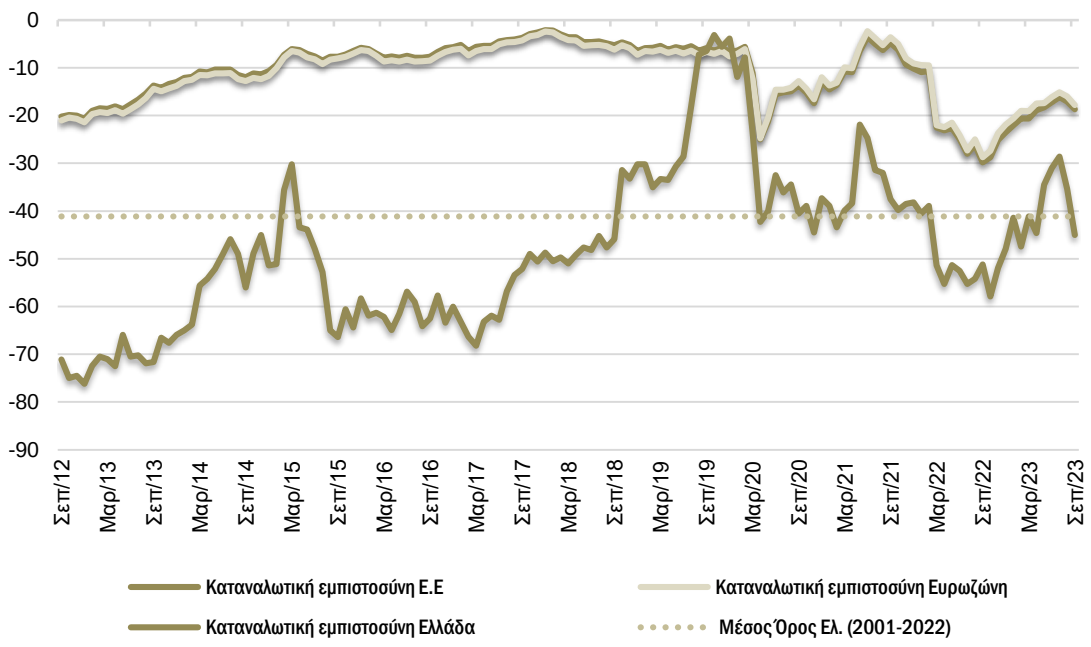

Πηγές: ΙΟΒΕ, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σημαντική βελτίωση της Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης εντός του 2023, σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα ωστόσο από την Ευρωζώνη.

Βραχυχρόνιοι δείκτες δραστηριότητας: δυναμική σε κατασκευές και τουρισμό, κόπωση σε βιομηχανία, κάμψη στο λιανεμπόριο

Βιομηχανία	• Ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 0,7% στο οκτάμηνο του 2023. Επιβράδυνση της ενίσχυσης σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2022 (4,4%).
Κατασκευές	• Άνοδος της παραγωγής στις Κατασκευές κατά 17,1% στο πρώτο μισό του 2023, σε συνέχεια 21,8% στην ίδια περίοδο του 2022. • Αύξηση στην παραγωγή Οικοδομικών Έργων κατά 20,4% (αντί 18,1% το 2022).
Τουρισμός	• Συνεχίζεται η αύξηση του κύκλου εργασιών στον τουρισμό - ετήσια αύξηση 15,0% στο β΄ τρίμηνο του 2023.
Λιανικό Εμπόριο	• Μείωση 3,5% στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου στο επτάμηνο του 2023 αντί αύξησης κατά 5,1% την ίδια περίοδο του 2022. • Ανάκαμψη προσδοκιών στο πρώτο εξάμηνο του 2023.

Μερική διόρθωση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) στο πρώτο 7μηνο του 2023, στα €7,0 δισεκ., έναντι €10,6 δισεκ. το 2022

Ιανουάριος - Ιούλιος

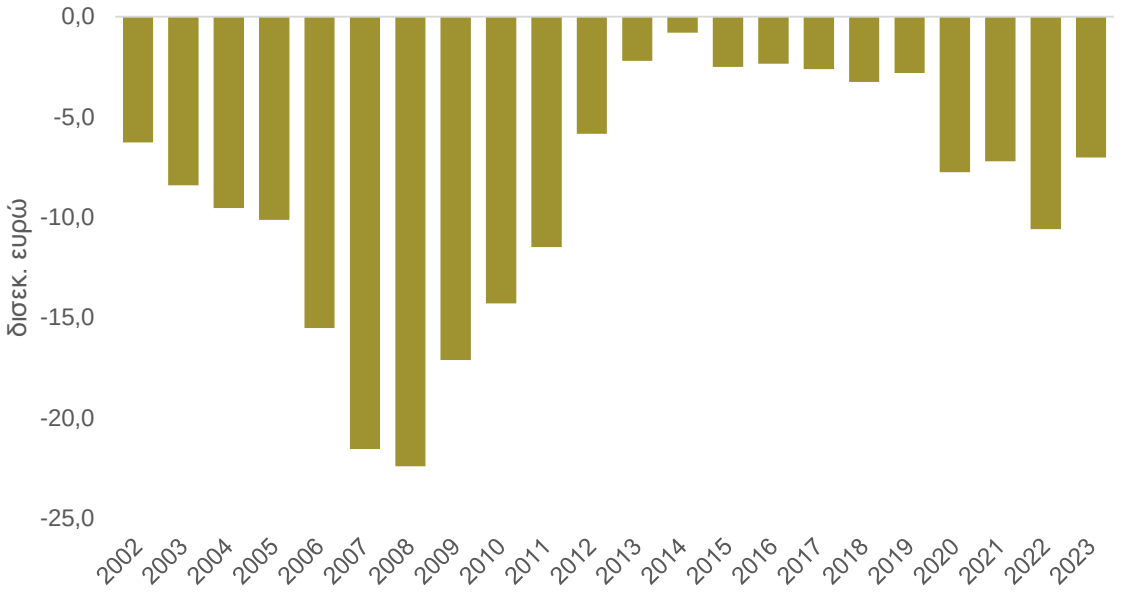

Μεταβολή 2022/2023

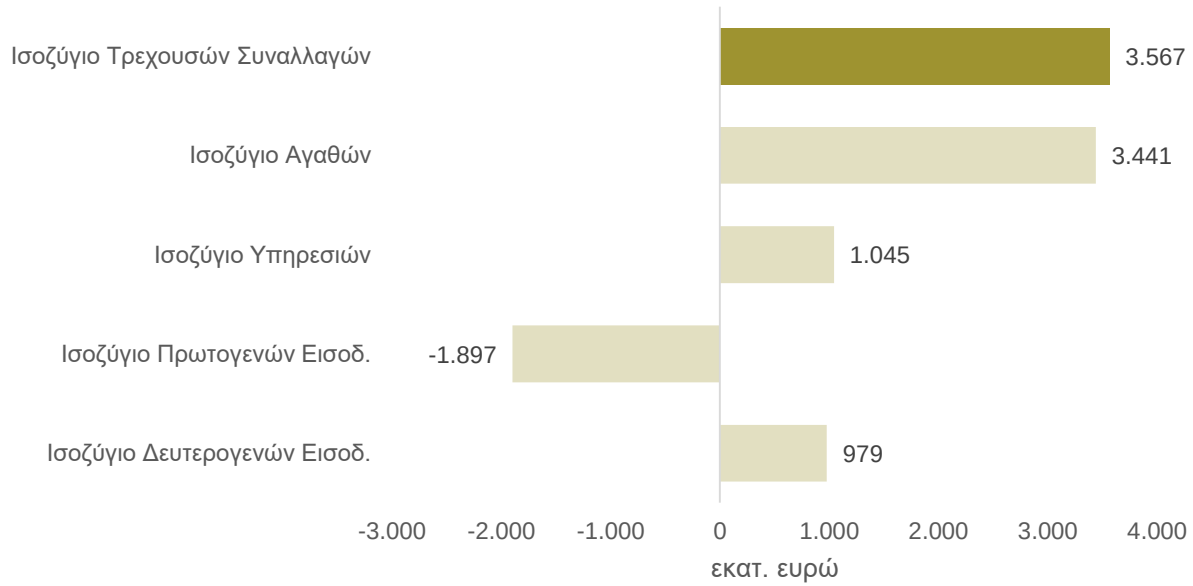

Πηγή: ΤΕΕ

- Σημαντική αποκλιμάκωση **του ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών** κατά €5,4 δισεκ., με πτώση εξαγωγών και μεγαλύτερη υποχώρηση εισαγωγών.
- Μικρή αύξηση κατά 3% στις εξαγωγές λοιπών αγαθών (εκτός καυσίμων και πλοίων). Οι **εξαγωγές καυσίμων** μειώθηκαν κατά 17% και οι **εισαγωγές** κατά 24%.
- **Βελτίωση στο πλεόνασμα υπηρεσιών**, με ενίσχυση εισπράξεων από τον Τουρισμό κατά €1,7 δισεκ. και μείωση των μεταφορικών εισπράξεων κατά €1,5 δισεκ.
- **Επιδείνωση στα πρωτογενή εισοδήματα**, λόγω εκροής εισοδημάτων (κέρδη, τόκοι, μερίσματα).
- **Βελτίωση στο ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων,** 2η δόση Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας - RRF από τον Ιανουάριο.

Η συγκέντρωση των εμπορικών ροών, γεωγραφική και κλαδική, αυξάνει την έκθεση σε εξωγενείς διαταραχές

Συνολική αξία εμπορικών ροών αγαθών, τρέχουσες τιμές

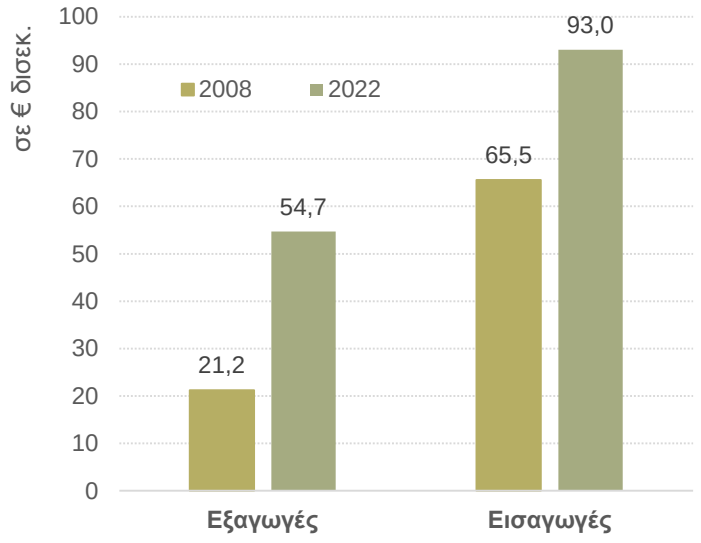

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, ΚΕΕΜ, Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ

Βαθμός συγκέντρωσης εμπορικών ροών αγαθών, σε Ελλάδα και Ευρωζώνη, 2008 και 2022

Εξαγωγές αγαθών

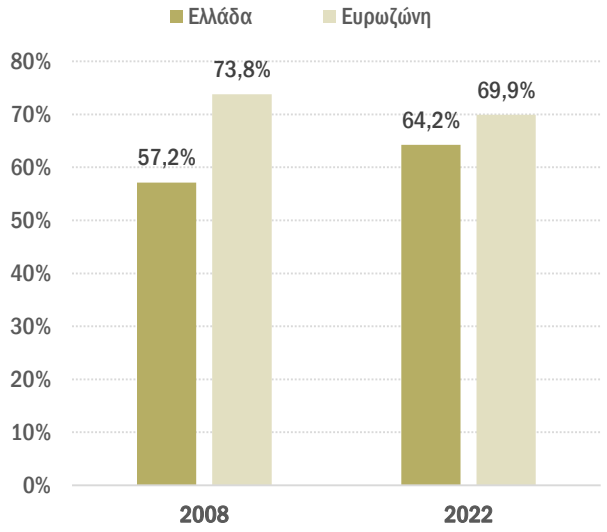

Εισαγωγές αγαθών

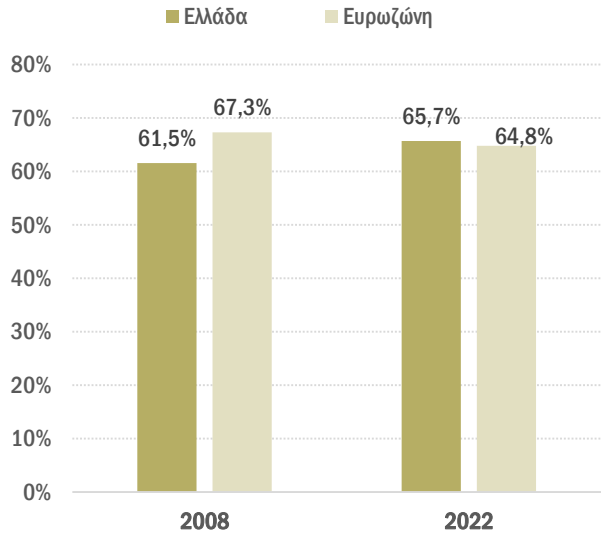

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, ΚΕΕΜ, Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ. Σημείωση: Ο βαθμός συγκέντρωσης υπολογίζεται ως το αθροιστικό μερίδιο των τριών 1-ψήφιων κατηγοριών προϊόντων με την υψηλότερη ονομαστική αξία εξαγωγών (εισαγωγών) προς τη συνολική ονομαστική αξία των εξαγωγών (εισαγωγών) προϊόντων.

- Ο **βαθμός συγκέντρωσης των ελληνικών εμπορικών ροών αγαθών** σε επιμέρους κατηγορίες προϊόντων έχει αυξηθεί μετά την κρίση, σε αντίθεση με τον βαθμό συγκέντρωσης των εμπορικών ροών της Ευρωζώνης, ο οποίος μειώθηκε την περίοδο 2008-2022.
- Οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών παρουσιάζουν μικρότερο βαθμό συγκέντρωσης σε κατηγορίες προϊόντων από τον μ.ό. στην ΕΖ.
- Αντίθετα, οι ελληνικές εισαγωγές αγαθών παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό συγκέντρωσης από τον μ.ό. στην ΕΖ.

Δημόσια οικονομικά: καλύτερα από τον ταμειακό στόχο το πρώτο οκτάμηνο του 2023

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης Ιαν.-Αυγ. 2023 (ταμειακή βάση)

- Πλεόνασμα €445,3 εκατ. (€778,5 εκατ. πέρυσι)
- Πρωτογενές πλεόνασμα €5,47 δισεκ. (€4,53 δισεκ. πέρυσι)

Κρατικός Προϋπολογισμός Ιαν.-Αύγουστος 2023 (ταμειακή βάση)

- Έλλειμμα €92 εκατ. ή 0,0% του ΑΕΠ (στόχος έλλειμμα € 2,4 δισεκ.)
- Πρωτογενές πλεόνασμα €5,6 δισεκ. ή 2,5% του ΑΕΠ (στόχος πλεόνασμα € 2,3 δισεκ.)

Βελτίωση σε σχέση με πέρυσι λόγω της αύξησης των εσόδων (+9,9%)

- Αύξηση στις περισσότερες κατηγορίες εσόδων σε σχέση με πέρυσι

Υπέρβαση στόχου από τις δαπάνες (-€2,27 δισεκ.)

- Μειωμένες δαπάνες λόγω της υποεκτέλεσης των επιχορηγήσεων προς τους ΟΚΑ

Ταμειακό ισοζύγιο Γενικής κυβέρνησης

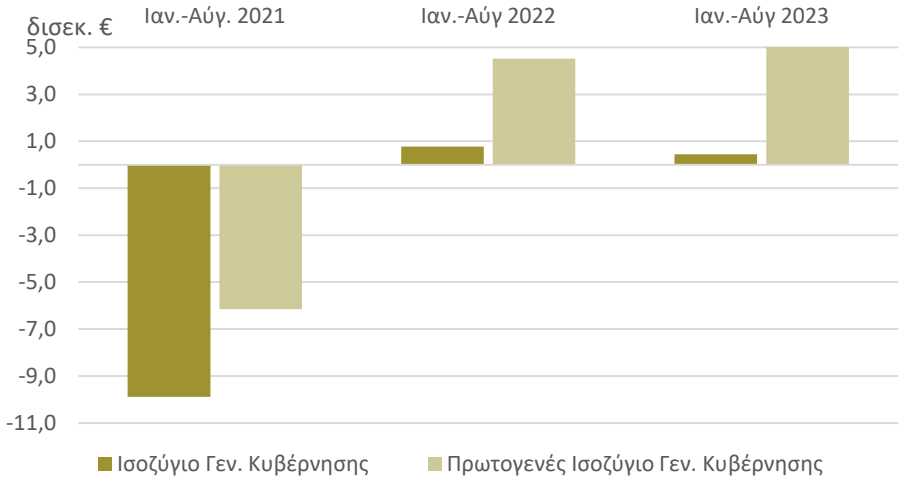

Πηγή: ΥΠΟΙΚ

Προσχέδιο του κρατικού προϋπολογισμού του 2024

- Στόχος για **πρωτογενές πλεόνασμα** γενικής κυβέρνησης 1,1% του ΑΕΠ το 2023 και 2,1% του ΑΕΠ το 2024
- Στόχος για **χρέος γενικής Κυβέρνησης** 159,3% του ΑΕΠ το 2023 και 152,2% του ΑΕΠ το 2024
- Μέτρα στήριξης των εισοδημάτων με εκτιμώμενο δημοσιονομικό κόστος €2,13 δισ.

Συνεχίζεται η αποκλιμάκωση της ανεργίας

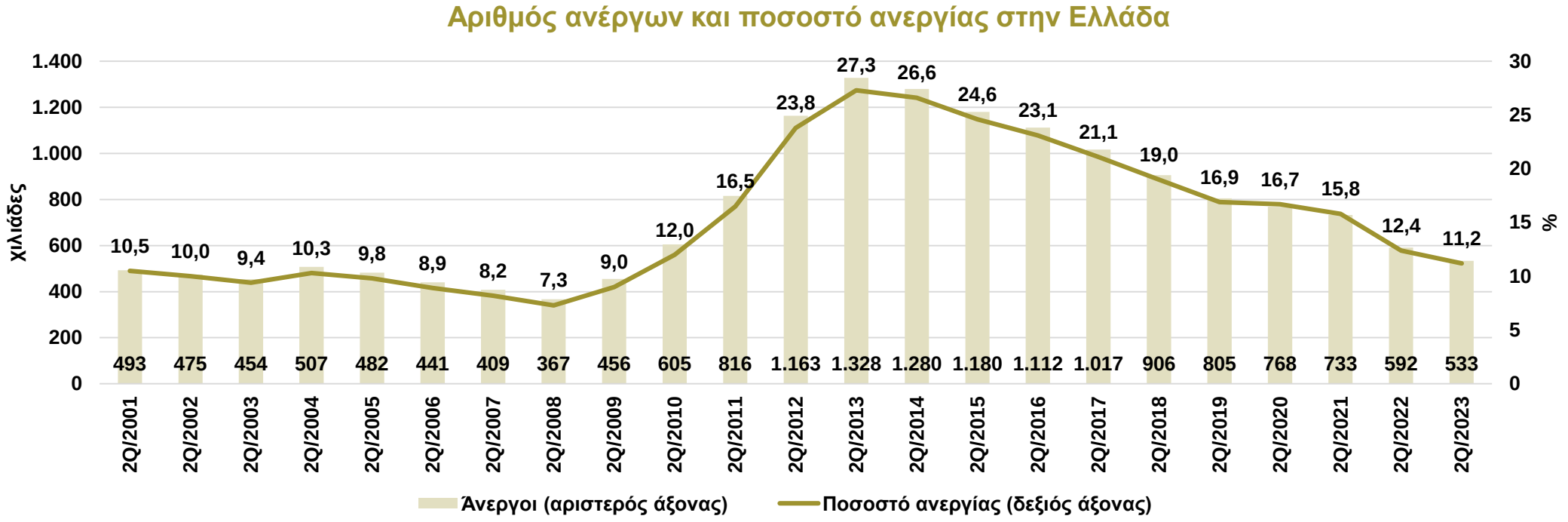

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

- Στο 11,2% το ποσοστό ανεργίας το β' τρίμ. του 2023 από 12,4% το β' τρίμ. του 2022 και 15,8% το β' τρίμ. του 2021.
- Αύξηση απασχόλησης σε 11 κλάδους. Ενδεικτικά: Μεταφορά-Αποθήκευση (+26,0 χιλ. απασχολούμενοι), Υγεία-Κοινωνική μέριμνα (+14,8 χιλ.), Χρηματοπιστωτικές-Ασφαλιστικές δραστηριότητες (+14,6 χιλ.), Τουρισμός (12,7 χιλ.)
- Μείωση της απασχόλησης σε 8 κλάδους. Ενδεικτικά: Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο (-25,1 χιλ. απασχολούμενοι), Τέχνες-Διασκέδαση-Ψυχαγωγία (-10,9 χιλ.).
- Θετικό το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων κατά 280,8 χιλ. άτομα το οκτάμηνο του 2023 και υψηλότερο συγκριτικά με το θετικό ισοζύγιο της αντίστοιχης περιόδου του 2022 (+237,2 χιλ.).

Συστηματική η αύξηση του μισθολογικού κόστους

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους

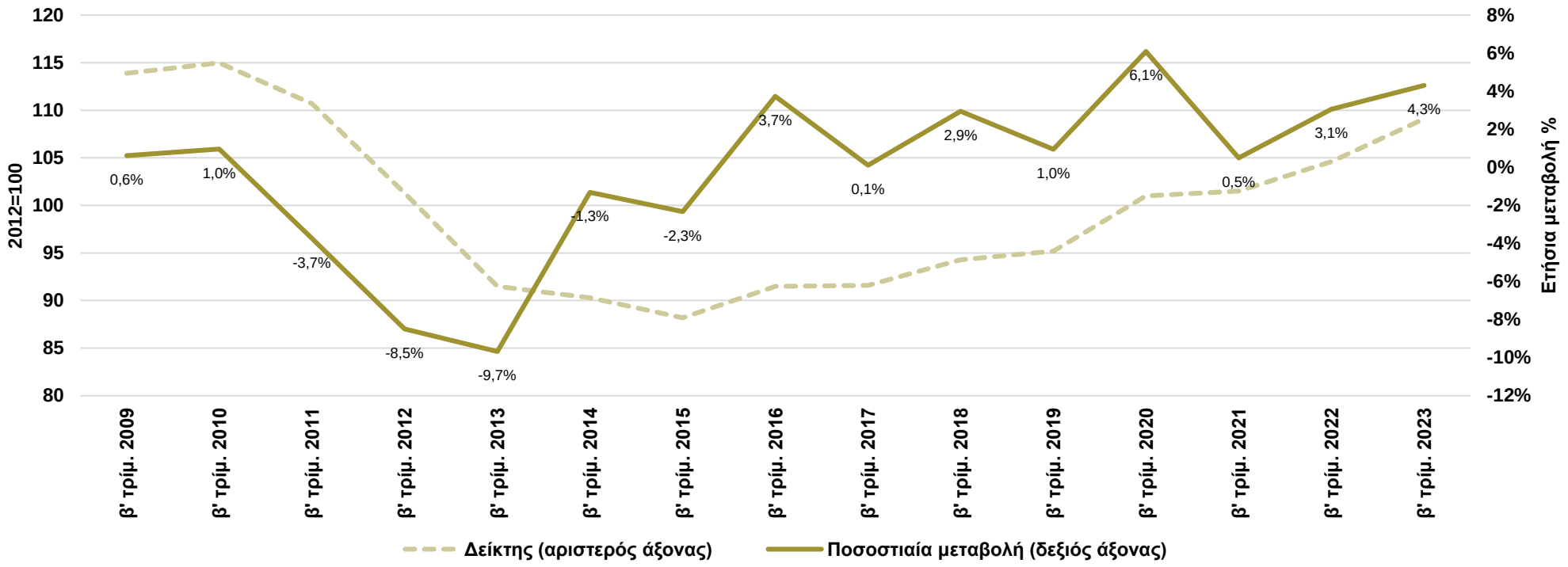

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

➢ Αυξήθηκε κατά 4,3% το β' τρίμ. του 2023 συγκριτικά με το β' τρίμ. του 2022

Ενδείξεις για υψηλή διαρθρωτική ανεργία και ανεργία τριβής στην ελληνική αγορά εργασίας

Καμπύλη Μπέβεριτζ για Ελλάδα και ΕΕ27, α' τρίμ. 2010 - β' τρίμ. 2023

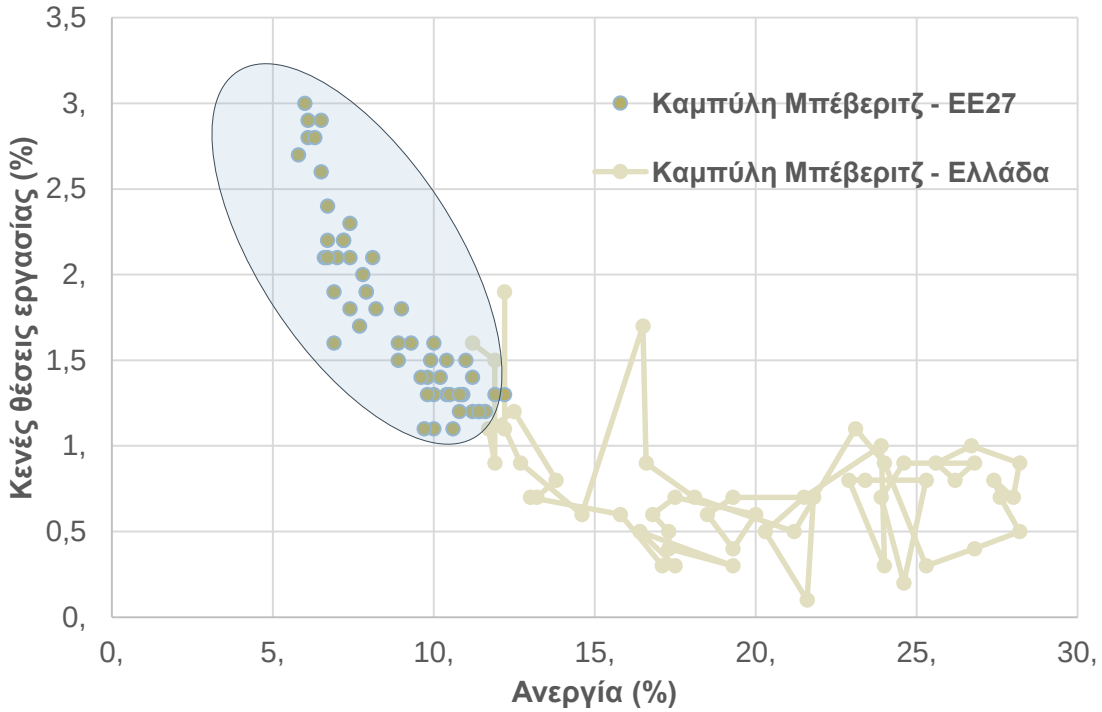

Συσχέτιση δείκτη κορεσμού στην αγορά εργασίας με τον δείκτη κόστους εργασίας: Ελλάδα & ΕΕ-27, α' τρίμ. 2010 - β' τρίμ. 2023

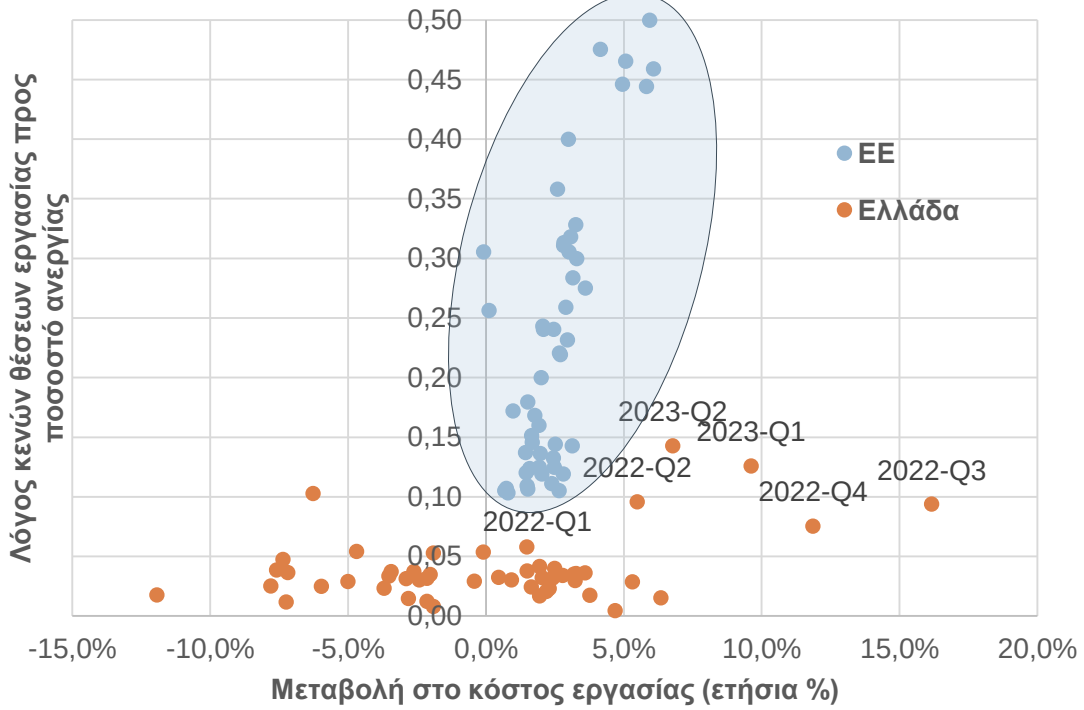

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: ΙΟΒΕ

- Η ύπαρξη κενών θέσεων εργασίας δεν σχετίζεται με μικρότερη ανεργία στην Ελλάδα, στο βαθμό που αυτό ισχύει σε μια αποτελεσματική αγορά εργασίας (ΕΕ27).
- Μισθολογικές αυξήσεις δεν σχετίζονται με υψηλότερο δείκτη κορεσμού στην αγορά εργασίας, στο βαθμό που αυτό ισχύει στην ΕΕ.
- Ένδειξη για αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων των εργαζομένων και των αναγκών σε ζήτηση εργασίας. Αυτό μεταφράζεται σε υψηλό φυσικό ποσοστό ανεργίας, δηλαδή ανεργία ακόμα και όταν η οικονομία παράγει στο επίπεδο του δυνητικού της ΑΕΠ.

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) εμφανίζουν στασιμότητα το α' εξάμηνο του 2023, σε 8,6% των συνολικών δανείων των τραπεζών…

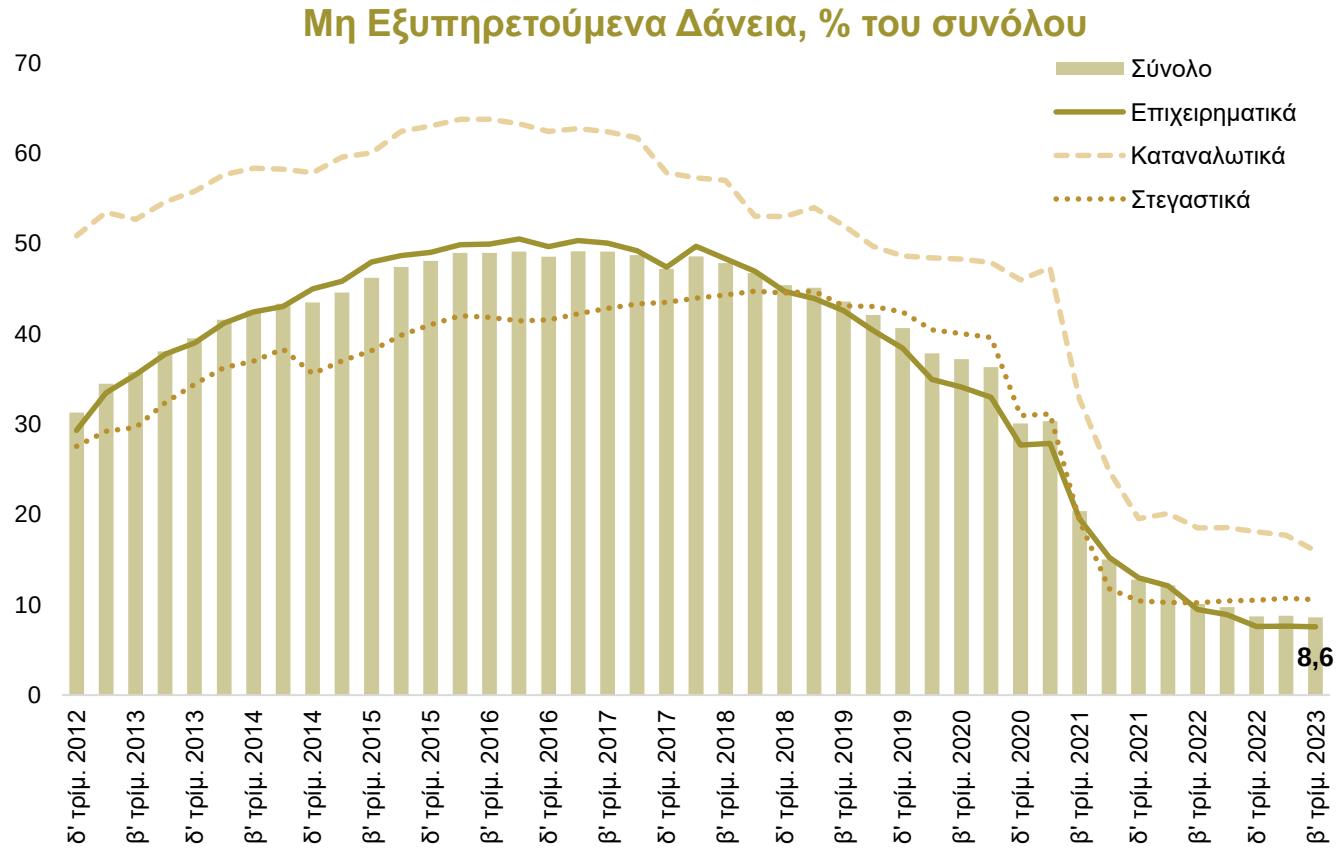

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδας
* Τα στοιχεία είναι σε ατομική βάση και αφορούν σε εντός ισολογισμού δάνεια (προ προβλέψεων) των Ελληνικών εμπορικών και συνεταιριστικών τραπεζών.

…παραμένοντας υψηλότερα από τον μ.ό. στην Ευρωζώνη, καθώς και σημαντικός επιβαρυντικός παράγοντας για την οικονομία, αν συνυπολογιστεί το απόθεμα εκτός τραπεζικών ισολογισμών.

Θετικές εξελίξεις: Βελτίωση οργανικής κερδοφορίας τραπεζών, σταθερότητα ιδιωτικών καταθέσεων

Αρνητικές εξελίξεις: Κόπωση στις καθαρές νέες πιστώσεις προς επιχειρήσεις, αύξηση του κόστους χρηματοδότησης, πιστωτική συρρίκνωση προς νοικοκυριά

Πρόκληση και ευκαιρία: Επιτάχυνση στην υλοποίηση του δανειακού σκέλους του «Ελλάδα 2.0»

Η «ψαλίδα» με την Ευρώπη στο κόστος χρηματοδότησης παραμένει υψηλότερη συγκριτικά με την προ-κρίσης εποχή

Κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης επιχειρήσεων, Ελλάδα σε σχέση με μ.ό. στην Ευρωζώνη

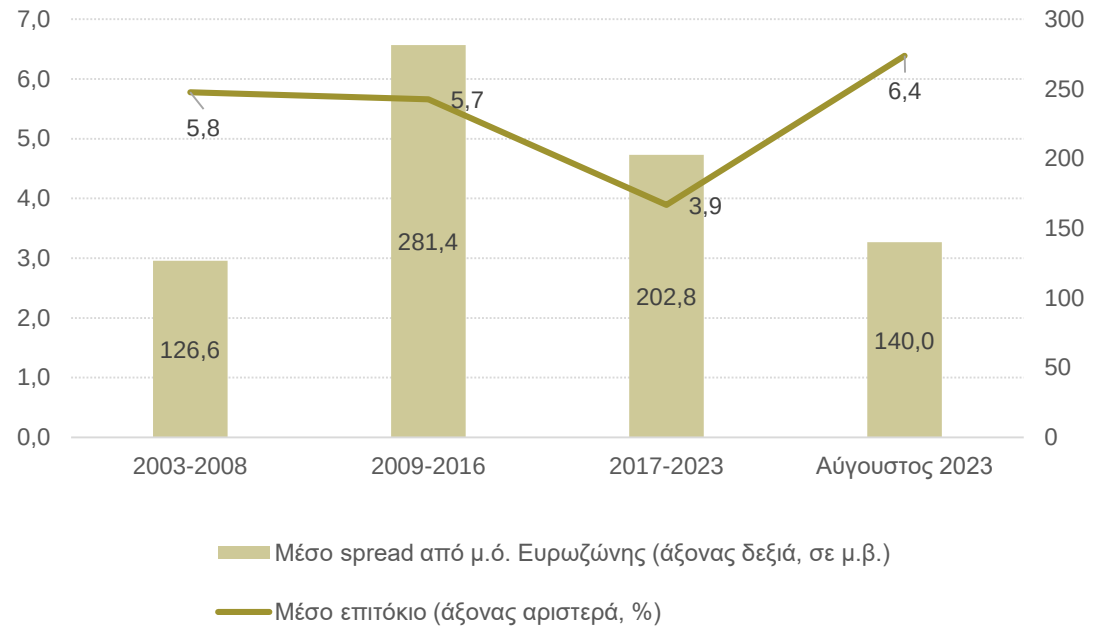

Κόστος νέας χρηματοδότησης του δημοσίου, Ελλάδα σε σχέση με Γερμανία

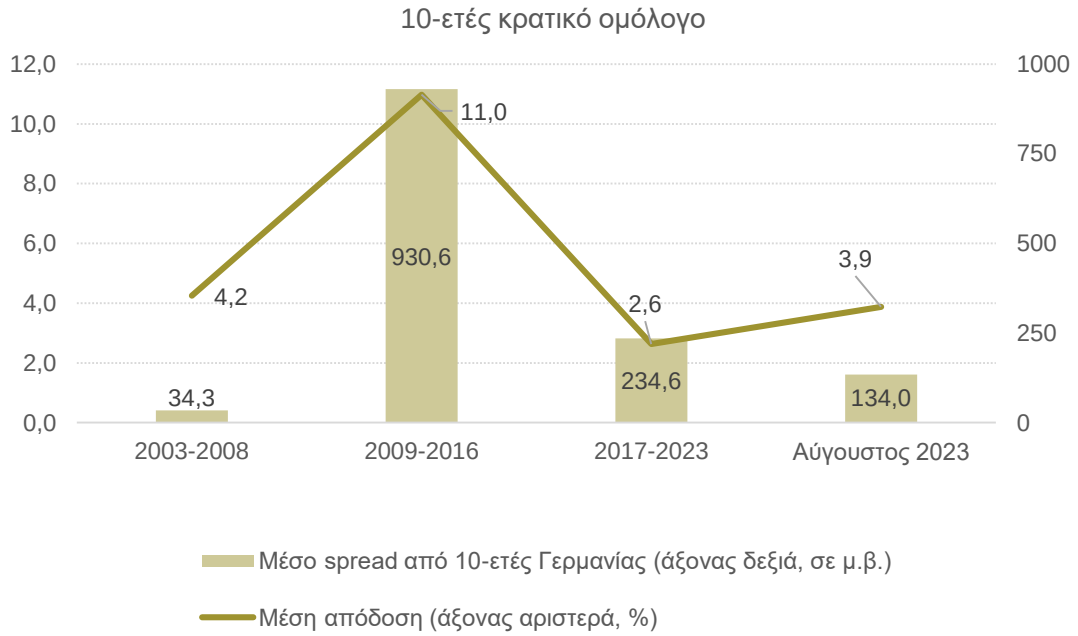

Πηγή: ΕΚΤ, Επεξεργασία δεδομένων: ΙΟΒΕ

- Διαχρονικά, το κόστος ιδιωτικού επιχειρηματικού δανεισμού στην Ελλάδα ήταν ακριβότερο από το αντίστοιχο μέσο Ευρωπαϊκό.
- Προσφάτως, το κόστος ιδιωτικής χρηματοδότησης συγκλίνει προς το αντίστοιχο στην Ευρώπη, επιτρέποντας στα ελληνικά νοικοκυριά και επιχειρήσεις την πρόσβαση σε χρηματοδότηση με σχετικά περισσότερο ομότιμους με την υπόλοιπη Ευρώπη όρους.
- Εν μέσω της τρέχουσας ανόδου των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων διεθνώς, η άνοδος στα ελληνικά ομόλογα είναι ηπιότερη από την αντίστοιχη αύξηση αποδόσεων κρατικών ομολόγων στην Ευρωζώνη, με αποτέλεσμα να μειώνεται το σχετικό spread.

Μακροοικονομικές προβλέψεις 2023 και 2024

Βασικό Σενάριο 2023

- Η οικονομία της Ευρωζώνης ακολουθεί το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (Σεπτέμβριος 2023) για ανάπτυξη 0,7% το 2023 και 1,0% το 2024, πληθωρισμό 5,6% το 2023 και 3,2% το 2024 (από 3,0%), ενεργειακές τιμές και επιτόκια.
- Ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται σε παρεμφερή ένταση με αυτή το 2022. Σε συνδυασμό με τη γεωπολιτική αστάθεια στη Μέση Ανατολή, οι διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών θα κινηθούν ήπια αυξητικά το 2024, ακολουθώντας το βασικό σενάριο της ΕΙΑ.
- Τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων. Το Euribor αναμένεται να κορυφωθεί το τέταρτο τρίμηνο του 2023, στο 4%, και στη να υποχωρεί προς την περιοχή του 3,7% κατά μέσο όρο το 2024.
- Έγκαιρη εφαρμογή του Σχεδίου «Ελλάδα 2.0» το 2024, χωρίς περαιτέρω καθυστερήσεις.
- Ελαφρά υψηλότερες δημόσιες δαπάνες σε σχέση με τον ΚΠ 2024.
- Ο εισερχόμενος τουρισμός καταγράφει ετήσια άνοδο. Σε σχέση με το 2019, το 2023 αναμένονται υψηλότερα ονομαστικά ετήσια έσοδα. Για το 2024, αναμένεται διατήρηση των θετικών επιδόσεων σε πραγματικούς όρους.
- Οι φυσικές καταστροφές έχουν αυξητικές επιδράσεις στον πληθωρισμό το τελευταίο τρίμηνο του 2023 και 2024, μικρές αρνητικές επιδράσεις στο ΑΕΠ το 2024.

Προβλέψεις 2023

- **Ανάπτυξη: ≈ 2,4%**
- Ιδιωτική κατανάλωση: ≈ 2,0%
- Δημόσια κατανάλωση: ≈ 0,6%
- Επενδύσεις (Πάγιες): ≈ 3,0% (10,0%)
- Εξαγωγές: ≈ 3,5%
- Εισαγωγές: ≈ 2,6%
- **Ανεργία**: ≈ 11,0%
- **Πληθωρισμός**: ≈ 4,3%

Προβλέψεις 2024

- **Ανάπτυξη: ≈ 2,4%**
- Ιδιωτική κατανάλωση: ≈ 1,4%
- Δημόσια κατανάλωση: ≈ -1,0%
- Επενδύσεις (Πάγιες): ≈ 7,8% (10,0%)
- Εξαγωγές: ≈ 2,6%
- Εισαγωγές: ≈ 2,3%
- **Ανεργία**: ≈ 10,5%
- **Πληθωρισμός**: ≈ 2,6%

Κίνδυνοι και θετικές προοπτικές

Κίνδυνοι

- Γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.
- Σενάριο για ισχυρότερη άνοδο διεθνών τιμών ενεργειακών αγαθών προς τα τέλη του 2023.
- Σφιχτότερο δημοσιονομικό και νομισματικό πλαίσιο στην Ευρώπη και εγχωρίως.
- Επίμονος πληθωρισμός σε αγαθά πρώτης ανάγκης. Απώλεια ανταγωνιστικότητας λόγω υψηλότερου του μ.ό. της Ευρωζώνης δομικού πληθωρισμού μετά τα μέσα του 2022.
- Αύξηση του επιτοκιακού spread δανείων-καταθέσεων και συστηματικά αρνητικός ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών.
- Κίνδυνος για νέα έξαρση ληξιπρόθεσμων οφειλών και ΜΕΔ.
- Επιβράδυνση στην κλαδική διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης, π.χ. κόπωση και διακυμάνσεις στη βιομηχανική παραγωγή.
- Αύξηση του χρέους των αναπτυγμένων οικονομιών και των αποδόσεων των 10ετών κρατικών ομολόγων.
- Πίεση στο δημοσιονομικό ισοζύγιο, σε συνέχεια και των φυσικών καταστροφών.

Θετικές προοπτικές

- Η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας από περισσότερους διεθνείς οίκους αξιολόγησης ενισχύει τη διεύρυνση της επενδυτικής βάσης.
- Διατήρηση ενισχυμένης εξωστρέφειας της οικονομίας, με σταδιακή βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου.
- Μεταρρυθμίσεις με μεσοπρόθεσμο ορίζοντα 2023-2027, σε συνέχεια σχηματισμού μονοκομματικής κυβέρνησης.
- Συζήτηση για ένα νέο πλαίσιο δημοσιονομικών κανόνων στην ΕΕ καθώς και έγκαιρη αξιοποίηση νέων χρηματοδοτικών εργαλείων όπως μέσω του REPowerEU.
- Η μείωση των ΜΕΔ σε επίπεδο συνόλου οικονομίας θα απελευθερώσει παραγωγικούς πόρους προς αποδοτικότερη κατανομή τους.
- Σημαντικό ύψος ανεκτέλεστου υπολοίπου κατασκευαστικών έργων.

Ειδική μελέτη*

«Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή: Προκλήσεις και προοπτικές για την ελληνική οικονομία»

*Μελέτη του ΙΟΒΕ (2023), για λογαριασμό του Κέντρου Κλιματικής Αλλαγής και Βιωσιμότητας της Τράπεζας της Ελλάδος

Διαθέσιμη εδώ

Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και ελληνική οικονομία

Η ανάγκη για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Επισκόπηση της προσαρμογής σε παγκόσμιο επίπεδο

Η προσαρμογή στην Ελλάδα

Ο ρόλος του ιδιωτικού τομέα

Συμπεράσματα και προτάσεις

- Ακόμα και αν ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής συνέβαινε χωρίς καθυστέρηση, η εξέλιξη του φαινομένου συνεχίζεται με σημαντικές συνέπειες
- Οι επιδράσεις της κλιματικής αλλαγής εκτείνονται σε όλους τους τομείς και κλάδους της οικονομίας
- Ο υλικός κίνδυνος καθώς και κίνδυνοι που σχετίζονται με το θεσμικό πλαίσιο και μεταβολές σε τιμές εισροών ανάμεσα στις μεγαλύτερες προκλήσεις για την επιχειρηματικότητα
- Η αβεβαιότητα στην εκτίμηση του μεγέθους δυσχεραίνουν και την εκτίμηση του κόστους της μη προσαρμογής που για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες κυμαίνεται μεταξύ $160-340 δισεκ. (ως το 2030).
- Για την Ελλάδα, σύμφωνα με μελέτη της ΤτΕ, η εφαρμογή μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή μπορεί να μειώσει τις σωρευτικές ζημιές από την κλιματική αλλαγή μέχρι το 2100 έως και €123 δισεκ.

Παρά τη συλλογική κινητοποίηση πόρων σε παγκόσμιο επίπεδο, το κενό στη χρηματοδότηση της **προσαρμογής** είναι ήδη μεγάλο και διευρύνεται τάχιστα

Παγκόσμιες ροές χρηματοδότησης για το Κλίμα

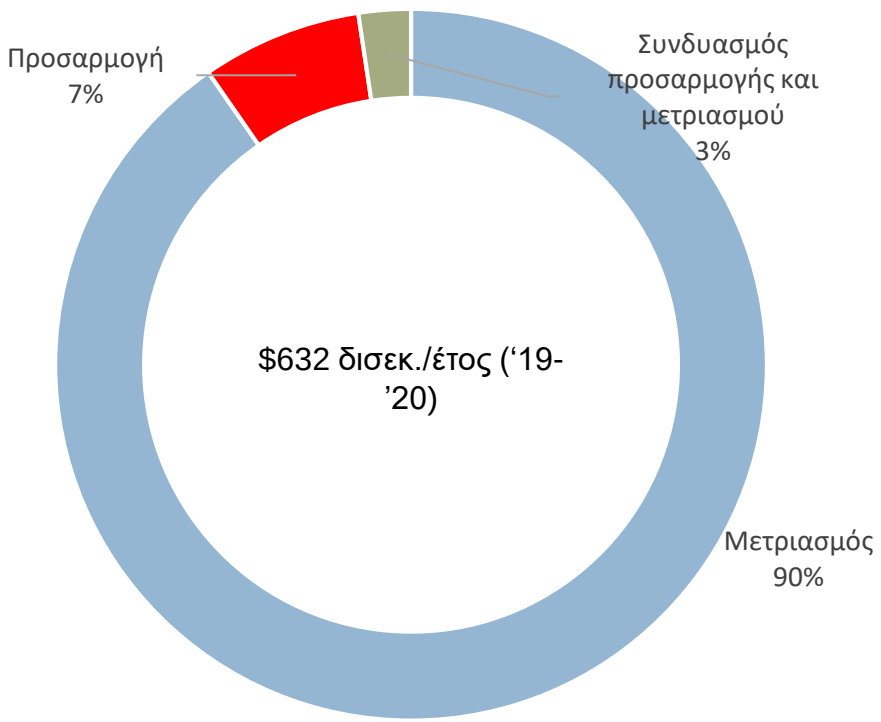

Εκτιμήσεις αναγκών χρηματοδότησης προσαρμογής στις αναπτυσσόμενες χώρες

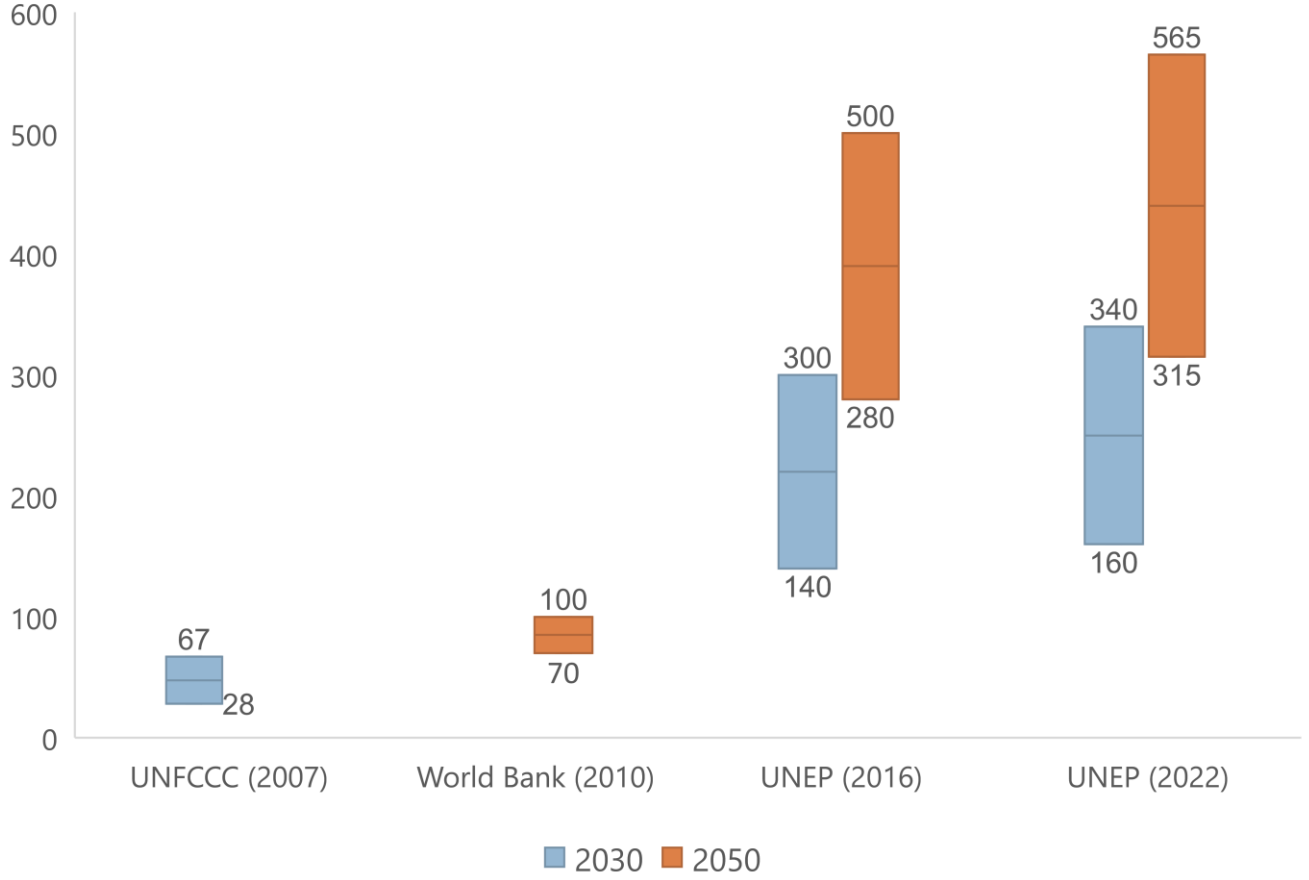

Πηγή: Climate Policy Initiative , 2021

Σε μεσαία θέση η Ελλάδα στον δείκτη τρωτότητας (vulnerability index) σε σχέση με τα λοιπά κράτη μέλη της ΕΕ27. Λιγότερο έτοιμη η ελληνική οικονομία να μετατρέψει επενδύσεις σε δράσεις προσαρμογής

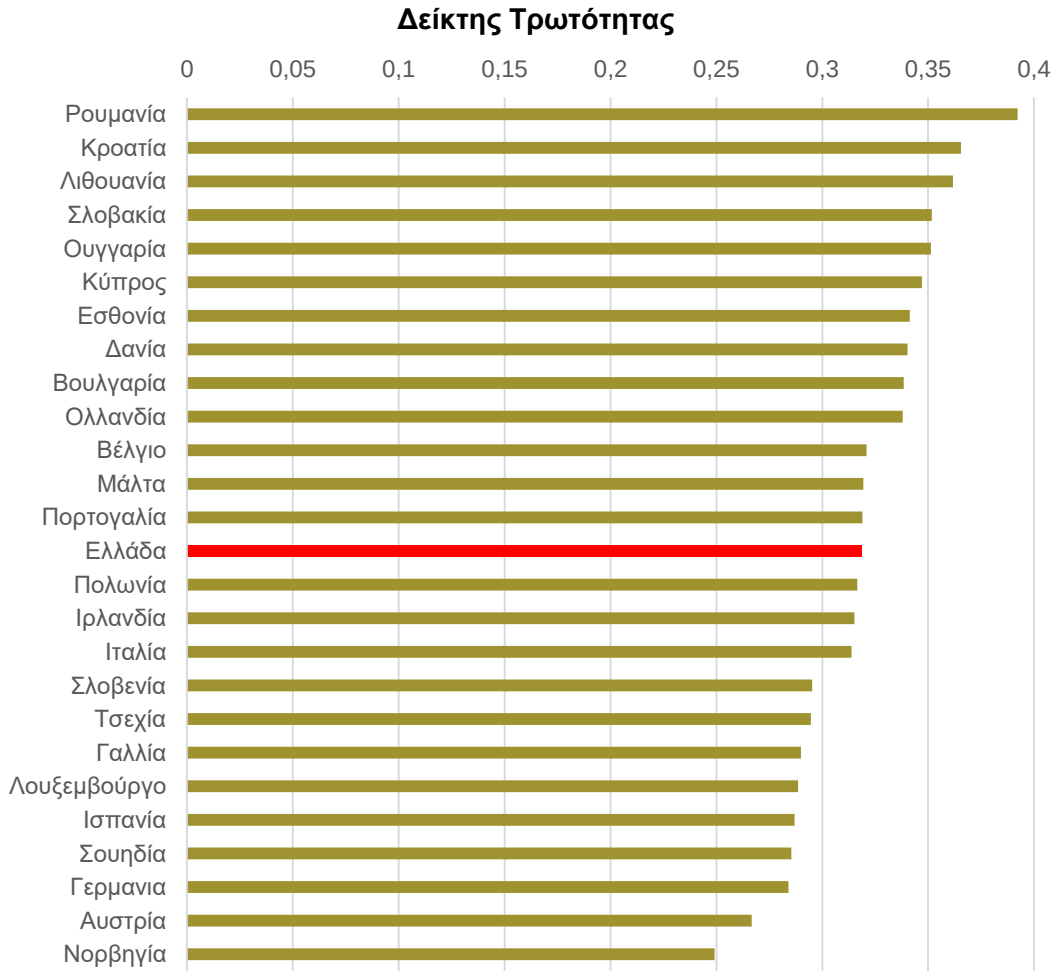

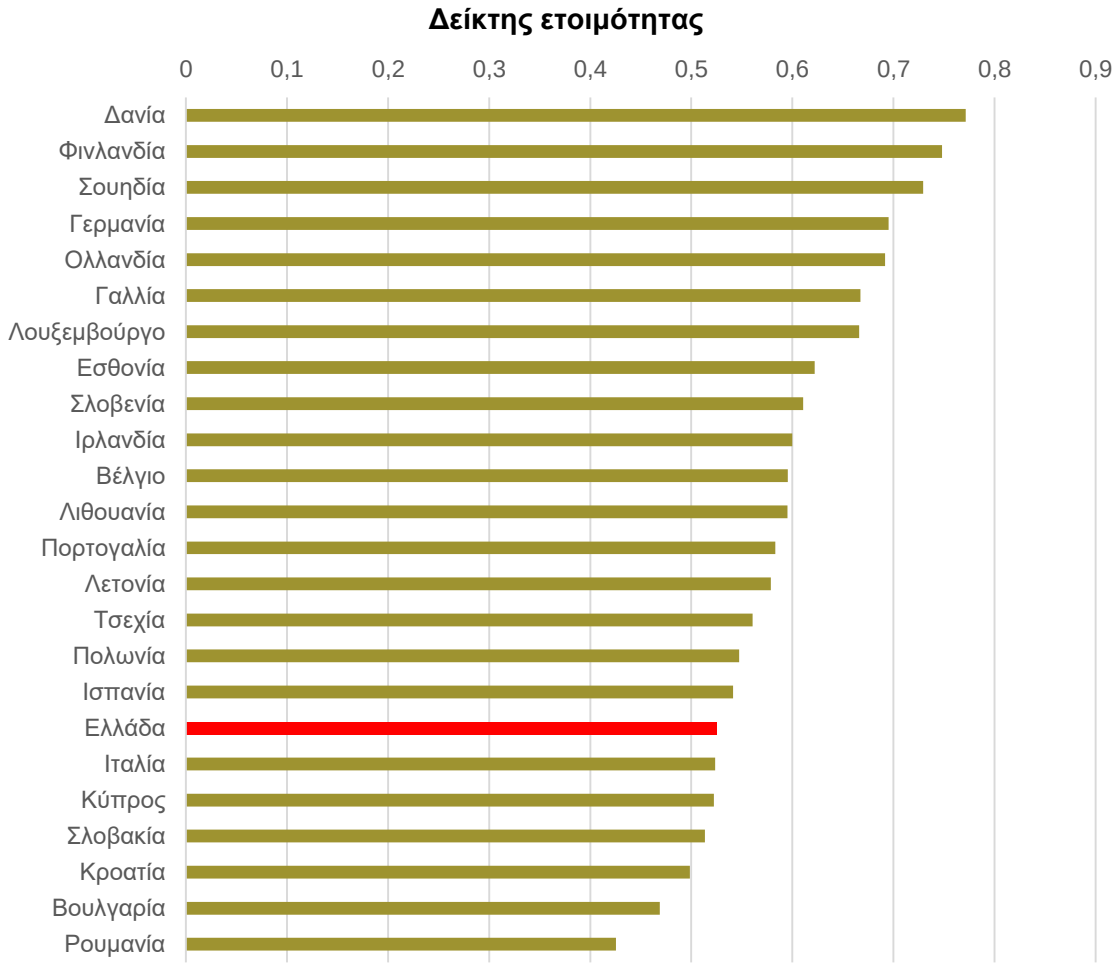

Πηγή: Δείκτης προσαρμογής στην Κλιματική αλλαγή του πανεπιστημίου Notre Dame για το 2019

Δείκτης τρωτότητας: ικανότητα της οικονομίας να προσαρμοσθεί στις αρνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής
Δείκτης ετοιμότητας: ετοιμότητα οικονομίας και κοινωνίας για χρήση επενδύσεων σε δράσεις προσαρμογής

Η χρηματοδότηση της προσαρμογής στην Ελλάδα γίνεται σχεδόν αποκλειστικά από δημόσιους πόρους (ευρωπαϊκούς και εθνικούς)

Η εφαρμογή δράσεων προσαρμογής μπορεί να μειώσει τις σωρευτικές ζημιές στην ελληνική οικονομία έως το 2100 κατά €123 δισεκ. (ΤτΕ, 2011)

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

- Χρηματοδότηση έργων προσαρμογής (ενδεικτικά αναδάσωση, αντιπλημμυρική προστασία, βελτίωση της ανθεκτικότητας των υποδομών κλπ.).
- Μέσα στο 2022 ανακοινώθηκαν περισσότερα από €1,8 δισεκ. για αντίστοιχα έργα (κυρίως για τον πρωτογενή τομέα)

ΕΣΠΑ (2014-2020, 2021-2027)

- €3,6 δισεκ. συνολικά για Περιβάλλον και Ενέργεια
- Μια από τις 6 στρατηγικές προτεραιότητες η Προσαρμογή στην Κλιματική αλλαγή
- Δράσεις προσαρμογής σε περιφερειακά και επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ. Σύνολο ΕΕ πόρων σε €1,1 δισεκ.

Στρατηγικό έργο LIFE AdaptInGR

- Ευρωπαϊκή συγχρηματοδότηση: €8,3 εκατ. (συνολικός προϋπολογισμός €14,2 εκατ.)
- Διάρκεια: 01/2019-12/2026
- Υποστήριξη κινητοποίησης επενδύσεων μέσω ΤΑΑ και νέου ΕΣΠΑ 2021-2027
- Το πρόγραμμα LIFE διαθέτει περίπου €500 εκατ. για έργα προσαρμογής και μετριασμού την περίοδο 2021-2027, σε όλα τα κράτη μέλη

Λοιπές πηγές

- ΕΠΑ – ειδικός στόχος η πράσινη ανάπτυξη, ~3 δισεκ. για πρόληψη και διαχείριση κινδύνων και ανάπτυξη υποδομών προστασίας
- €55 εκ. δάνειο από την ΕΙΒ στον δήμο Αθηναίων για την υποστήριξη της εφαρμογής της στρατηγικής ανθεκτικότητας

Προτάσεις πολιτικής

- Περιορισμός αβεβαιότητας για την κλιματική αλλαγή
- Επιτάχυνση της εφαρμογής της εθνικής στρατηγικής για την Προσαρμογή
- Ξεχωριστό Ταμείο για την Προσαρμογή
- Κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων για προσαρμογή
- Ασφαλίσεις ως μέσο ανάκαμψης

Χορηγός τεύχους

Ευχαριστούμε πολύ!

www.iobe.gr

@IOBE_FEIR

@iobe.foundation

@IOBE - Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (FEIR)